

Stev. 31 Leto V. Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slov. poročevalca« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo

OD TEDNA DO TEDNA

Bilanca mednarodnih dogodkov v zadnjem tednu je sila bogata. Svetovni mir je dobil vrsto zelo pomembnih prispevkov, ki so povečali optimizem po podpisu sporazuma o premirju v Indokini. Začne dni so se kar vrstili uspehi mednarodnega sodelovanja. Naj jih naštejemo: podpisali so sporazum o umiku angleških čet iz Sueškega prekopa; v Trung Džiju so ugodno zaključili razgovore med vojaškimi strokovnjaki bojujočih se armad v Vietnamu; vlade Grčije, Turčije in Jugoslavije so se sporazumele, da se bo 6. avgusta začela na Bledu konferenca zunanjih ministrov, na kateri bodo podpisali pogodbo o balkanski zvezi; Anglija in Saudova Arabija sta se sporazumeli glede rešitve problema oaze Buraimi; francoski ministrski predsednik Mendès-France je predlagal Tunis samoupravno s francosko prisotnostjo.

KOMUNA - naša najnaprednejša družbena stvar

Nastajanje komune terja odločilno vlogo in so delovanje ljudstva - Ne gre zgolj za nove administrativne razdelitve krajev, temveč za danes najvažnejši družbeno ekonomski in politični problem

Prejani teden smo v članku »Komuna — naša najnaprednejša družbena stvar« navedli več misli tovariša Edvarda Kardelja o komunah. Dejali smo, da pomeni komuna, prevedeno na naš jezik, občino; ta stara beseda zezelo pravilno in točno izraža vsebino te, v marsikaterem pogledu najvažnejše osnovne celice, samoupravne ljudske skupnosti. Komuna bo torej osnovna družbena celica, v kateri bodo dani vsi pogoji za nagel in kar najbolj vsestranski razvoj naših krajevnih družbenih skupnosti. Na III. kongresu Zveze komunistov Slovenije je tovariš Edvard Kardelj med drugim dejal o nastajanju komun tudi tole:

VPRASANJE GRADITVE KOMUNE

»Vprašanje, ki bi ga hotel podčrtati, je vprašanje graditve naše komune. Pri nas obstajajo gotove tendence gledati na komune tako rekoč kot na gotovo dejstvo, ki ga je treba samo sprejeti. Zadnje čase je mnogo diskusije o tem, kaj je komuna teritorialno, ali je to okraj, ali je občina...

Za nas komuniste je že zdavnaj rešen problem, kaj je komuna. Mi nikdar nismo bili na stališču, da je komuna današnji okraj; prav tako nismo trdili, da je to občina v danih terito-

rijalnih mejah. Komuna je organizem, ki ga je treba graditi in šele v teku izgradnje tega organizma se bodo pojavile jasne teritorialne meje tega organizma. To vprašanje se ne da rešiti kar čez noč s predpisi, z zakonom ali z enostavnim odlokom; ni okraj komuna, ampak je to občina. Če bi stvar tako postavili, bi lahko izzvali zelo nevarne posledice. Marsikatera naša občina, taka kot je danes, je še zelo zaostala, tako politično, kakor gospodarsko. To se pravi, da bi s takim početjem velik del občin potisnili direktno v roke raznim reakcionarnim elementom. Razen tega pa se za geslo, da komuna ni okraj, ampak občina, v dosedanjih pogojih skriva čisto navadna obramba partikularističnih interesov posameznih mest, kar je po mojem prav tako škodljivo. Komunisti pa seveda ne morejo biti ljudje, ki bi se postavili za interese te ali one kranjske skupnosti proti družbeni skupnosti. Nedvomno smo vsi prepričani, da naši sedanji administrativni okraj ne morejo biti take komune, saj večina med njimi ne.

OKRAJI — BODOČA SKUPNOST KOMUN

Komuna se mora še bolj tesno približati delovnim množicam. V tem smislu se bodo prav go-

tovo razvijale občine, seveda povečane občine, v sistemu povečanih okrajev, ki bodo namesto sedanjih administrativnih okrajev vedno bolj in bolj skupnost takih komun. To je linija bodočega razvoja naših komun, izhodna točka in nosilec tega razvoja pa so naši kadri, komunisti in vsi zavedni socialistični borci v naših okrajih in seveda tudi v mestih. Njih je treba usposobiti za to, da bodo lahko korak za korakom pripravljali občine za bodoče naloge. Hkrati je treba občinam dati tudi potrebno materialno bazo. Potem šele bo mogoče govoriti o spremembi paragrafov v naših zakonih. Kljub temu pa to ni le pesem bodočnosti, nasprotno, meni se zdi, da so pogoji ponekod že zreli in da se bo treba kinslu lotiti reševanja teh problemov. Toda prehitetvati stvari ne bi bilo prav. Spremembe se je treba lotiti postopoma, korak za korakom, tako v predpisih, kakor v teritorialnem odrejanju.

Razprava o komunah se je medtem v vseh naših ljudskih republikah živahno razvila. Tovariš Kardelj je nedavno tega ponovno poudaril, da je težje vsega problema snovanja komun na povečanju pravice občin, ki naj se postopoma razvijejo v komune v marksističnem smislu.

Občina — seveda močna občina z večjim, širšim pravicami in dolžnostmi kot jih ima večina današnjih občin v okrajih, ki so v glavnem umetne upravne tvorbe — bo torej bodoča komuna. Biti bo morala takšna gospodarsko zaokrožena enota, sloneča na sedanjem razvoju proizvajalnih sil, da bo zagotovila hiter razvoj socialističnih sil na svojem območju, da bo lahko zagotovila družbe-

no upravljanje na vseh področjih in da bo hkrati čvrst temelj za nadaljnje oblikovanje socialističnih družbenih odnosov v naši državi.

Ustanavljanje komun potemtakem ni nobeno administrativno delo in iskanje nove upravne oblike, pri katerem bi morali hiteti. Tu ni potrebna naglica. Nezaodstna pripravljenost in nekdanja kampanjsčina bi nam tu lahko ogromno škodovali. Razpored družbenega plana za 1955 in njegovi instrumenti so izdelani na podlagi sedanje teritorialne razdelitve naše države. Časa je torej dovolj, da vprašanje komun obdelamo vsestransko. Potrebno je o vseh teh vprašanjih seznaniti vse volivce; brez sodelovanja ljudstva, komune ne bo moč ustanoviti in utrditi. Najvažnejše za doseg tega sodelovanja pa je, da okraj del svojih pristojnosti prepustijo sposobnim občinam. Prav v postopnem prenašanju pristojnosti z okrajev na občine, ki bo v bistvu preobrazba občin v komune, se bo pokazalo, da se bodo morale nekatere manjše, nerazvite občine združiti. Beseda volivcev bo tu odločilnega pomena.

(Nadaljevanje prihodnje)

Spomenik partizanskim bolnišnicam, ki so ga 11. julija odkrili na Planini pri Semiču, je hkrati spomenik nastanku, razvoju in obsežnemu delovanju partizanske sanitete v letih NOB

Samo še šest tednov do Ostrožnega

Ostrožno pri Celju je dobilo v teh dneh podobo velikega tabornega prostora na Ostrožnem bodo do takrat postavili nad 500 paviljonov, tako da bo prireditveni prostor podoben majhnemu mestu. V teku so tudi ostala dela. Urejšajo drenažo zemljišča; začeli so postavljati tudi glavno tribuno; le-ta bo visoka 12 metrov, dolga pa 50 metrov.

Na Ostrožnem gradijo tudi vodovod, ki bo ostal tamkajšnjim prebivalcem. Vodovodno omrežje na tabornem prostoru bo imelo približno 5 km cevi. Te dni so začeli razširjati in asfaltirati glavne dovozne ceste na Ostrožno.

Na Okroglici. Vendar — samo govorniki je premalo. Potrebne so takojšnje prijave posameznikov, delovnih kolektivov in večjih skupin. Pravčasno je namreč treba udeležiti vprašanje prevoza takih množic v Celje in nazaj, zagotoviti prehrano, zdravstveno službo, varnost prometa itd. itd. Zato ne odlašajte s prijavi! Kupimo si takoj tudi spominsko značko. Novomeška podružnica je prevzela v prodajo že 1500 značk, vendar prodaja ni zadovoljiva.

Socialistična zveza žarišče vseh delovnih ljudi

Z okrajne konference SZDL v Kočevju

Delegati iz cele Kočevske so se 27. julija zbrali v Kočevju na konferenco Socialistične zveze. Govorila sta predsednik tov. Klarič in sekretar tov. Pirnat o glavnih značilnostih in načini dela v SZ, o uspehih in pomanjkljivosti, ki se v tej ali oni obliki kažejo v nekaterih organizacijah Socialistične zveze.

Predsednikov referat je zelo lepo razčlenil in nakazal velike, odgovorne naloge SZ za razvoj ljudskih množic. Socialistična zveza mora biti tolmáč novih gospodarskih uredb in predpisov, razložiti mora ljudem pomen in ustroj komun, kakor tudi nove oblike dela in gospodarjenja v zadrugah, združnih posestvih in obratih.

Socialistična zveza mora biti žarišče delovnih ljudi, njih usmerjevalec. Odbori SZ, ki so dobro uveljavili povsod, kjer se na vodilnih mestih v organizaciji pošteni in razgledani ljudje; kjer pa so odbori v slabih rokah, se njihovo delo izgublja v drobnjakarstvu ali pa spi. Konferenca je poudarila da mora SZ posledj posvetiti veliko več skrbi proti pijačevanju, temu velikemu zlu. Vodstvo tega boja naj prevzame prav SZ.

Delegati so poročali, da se mladina čedalje bolj udeležuje v športnih organizacijah, kar je velik uspeh. Saj društvo Partizan mladino krepko odteguje popivanju in jo vzgaja v zdravem športnem duhu.

Organizaciji SZ ponekod odčenjujejo delo sovražno razpoloženega klera ali pa se mu celo podreajo, n. pr. na Robu, kjer je sekretar SZ tesno povezan z župnikom. Ta sekretar je na konferenci blatil delo komunistov na Robu, se zavzemal za znižanje davkov na splošno itd. Pritoževal se je tudi, da imajo pri njih slabe šolske prostore in zakaj so »partizani požgali šolo«. Teme-lijit odgovor temu »sekretarju« je izpričal, da je ravno on precej odgovoren, da na Robu še nimajo šole. Ljudska oblast je kmalu po osvojitvi dala gradbeni material za šolo, toda klero-frontovci so hoteli, da mora šola spet stati zraven cerkve.

Izplačilo pobornic Slovenske narodne pomoči

Izvršni svet je sprejel sklep, da se izplačajo iz republiških proračunskih sredstev priznanice slovenske narodne pomoči in obveznice Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet za gotovinske dajatve, na podlagi katerih so bila vplačana posojila v času narodno-osvobodilne vojne. Izplačane bodo v dinarski vrednosti ter v relaciji kot je bilo izplačano 3 odstotno posojilo narodno osvoboditve. Izvršni svet je pooblastil državnega sekretarja za splošno upravo in proračun, da ta sklep izvrši ter izda v sporazumu z Izvršnim svetom podrobnejša navodila za izplačilo teh obveznic. Ko bodo navodila izšla, bomo o tem še pisali.

Rudna bogastva v Beli krajini niso nič raziskana

Tudi v Beli krajini imamo rude, katerih vrednost bi nas razveselila, če bi jo poznali. Večkrat sem slišal pripovedovati, da so nekdanj kopalci železno rudo v gozdu, ki je kakih 15 minut oddaljen od Dragomilje vas. To rudo so v vprežno živino vozili v Gradac, kjer je bila topilnica. Sloj železne rude je viden tudi v gozdu med Dragomiljo vasio in Sodjim vrhom. Pred drugo svetovno vojno je neki vaščan dal to rudo v Nemčiji v analizo, ki je pokazala, da imamo v Beli krajini dobro rudo. Vaščani po vojni večkrat razpravljajo o tem in žele, da bi strokovnjaki rudo ponovno analizirali in pokazali možnost njenega izkoriščanja.

Naš izvoz v prvem polletju 1954

V prvem polletju letos smo izvozili iz Slovenije na tujem-ska tržišča za 270 milijonov več kot lani v istem času.

Skupna vrednost našega izvoza v prvem polletju je 4 milijarde 861 milijonov dinarjev.

Največ smo izvozili lesa in lesnih izdelkov, čeprav za 989 milijonov manj kot lani (zaradi varčevanja z našim gozdnim bogastvom). Izvoz tekstila, ki zavzema važno mesto v našem celokupnem izvozu se je povečal za 400 milijonov. Največ smo ga izvozili v Turčijo in dežele Bližnjega vzhoda. V primeri z lani (prvo polletje) se je močno povečal izvoz kož in usnja, gradbenega materiala in industrijskih izdelkov. Sploh v našem izvozu čedalje bolj prevladuje industrija.

Letos smo dobili nekaj novih tržišč; tako smo v Etiopijo izvozili raznega blaga za 45 milijonov in v Brazilijo za 105 milijonov dinarjev.

Od celokupnega izvoza iz Slovenije je (kot lani) največji odjemalec Turčija, nji sledita Zapadna Nemčija in Anglija. Zelo se je povečal izvoz v Argentino, Jordan, Libanon, Saudsko Arabijo in Sirijo.

VREME

za čas od 7. do 13. avgusta

Med 10. in 13. avgustom parkrat padavine, ostale dni večnoma jasno in vroče.

Po poteh partizanskih brigad in XIV. proletarske divizije potuje 50 partizanskih otrok iz vseh krajev Slovenije. 25. julija so se ustavili tudi pred spomeniki v Novem mestu — Na sliki: vodja patrolje prof. Jože Belak pozdravlja Novomeščane, ki so prisrčno pozdravili drage mlade goste.

Oglejte si kvalitetne izdelke, ki so razstavljeni na Mariborskem tednu paviljon 6 D „ZLATOROG“ — Mar. bor

BESEDA naših BRALCEV

Kako bo z veselilnim obračunom v Vel. Gabru?

V Velikem Gabru je bil 18. julija množični sestanek. Sklican je bil predvsem zato, da bi veselilni pripravljajni odbor dal obračun od veselice. Ko je tajnik od veselice, je pripravljajni odbor zahrumel kot huda ura, oziroma sta zahrumela le dva člana: Anton Koporec in Franc Umberger, tretji član pripravljajnega odbora Avgust Jerlah, ki bi lahko najbolje točno poročal, se pa stanke sploh ni udeležil.

Med vikom in razburjenjem so nekako dognali, da bo nemara čistega dobička nekaj manj kot 25.000 din. Prodanege je bilo okrog 900 litrov vina — (točno sploh ne povedo) in tri svinje. Gasilci pa so imeli na svoji veselici okrog 400 litrov vina in eno svinjo, čistega dobička pa 44.000 din! Zato se vsak tudi, kako da so gasilci lahko imeli tak dobiček, ZB (še enkrat več vina in dve svinji več) pa ne. Pa ni tako čudno, kajti pri odboru za veselico so bili sami stari funkcionarji, ki sedanjega predsednika ZB samo odvijajo in mu ne dajo besede, na običinski praznik pa so se ga celo dejansko lotili.

13. junija je dal predsednik ostavko in sklical sejo, pa sta se udeležila samo Anton Koporec in Avgust Jerlah, prvi zato, da bi bil spet predsednik, drugi pa, da bi dobil 35.000 din — zakaj, predsednik in tajnik nista vedela. Vedeli so samo stari funkcionarji. Tako se je

govorilo, da bo od veselice še izguba. Takrat je dobila SZDL nalogo, da organizira za poplavljenec nabiralno akcijo. Tajnik SZDL je takoj pripravil nabiralne pole in jih razdelil med nekatero člane. Ti pa so rekli: »Dokler se bo v Gabru tako de-

lalo kot doslej, ne gremo! Zato je moral predsednik ZB sam pobirati za poplavljenec. Če bi ne bili člani izgubili zaupanja, bi se bila lahko nabrala lepa vsota, ne pa samo par tisočakov.

J. Jeraj,
predsednik ZB Vel. Gaber

Svar, ki jo kritiziramo, moramo poznati

Tako nam piše študent Ljubljana, ki je na Frati doživel tole: s skupino študentov je obiskal Frato, ki jim je prav ugajala. Med petjem in šalami jim je čas naglo minil, ob devetih pa so se ločili. Za slovo so pred kočo zapeli znano študentsko »Ovenarabilis barba capucinarum«. Med petjem te pesmi pa je stopil prednje nezna-

lec in zahteval, da takoj utihnemo, ker je »pesem prepovedana«. Omenjeni študent pa pravi, da ne razume, zakaj bi bila pesem prepovedana in, da je še pretekli mesec slišal maturante, ki so jo peli po ljubljanskih ulicah. Dalje razlaga neznanca, da je to latinisti verz, ki ne vsebuje ničesar, za kar naj bi bil prepovedan. Ima pa značilen

Kategorizacija stanovanj v Novem mestu po točkah

Na 21. redni seji je 28. julija Ljudski odbor mestne občine v prvi točki dnevnega reda obravnaval poročilo o delu sveta za gospodarstvo in poljedelstvo poročilo o uresničevanju proračuna mestne občine. Po nepopolnih podatkih so bili v prvem polletju uresničeni dohodki po proračunu z 25,2%, izdatki pa s 16,8%. Te številke niso dokončne, ker s 30. junija niso obracunana vsa vplačila, pravtako pa tudi ne vsi po proračunu predvideni izdatki (investicije, izdatki za kurjavo in drugo so v drugi polovici leta večji). Po približni oceni so dohodki prvega polletja uresničeni s 50%, izdatki pa s 40%. Iz republiških investicij je bilo doseženo porabljenega za vodovod 10.000.000 din, za ceste pa 9.924.422 din. Davčni zavezanci vseh skupin dolgujejo na dohodnini za leto 1953 še 97.851 din, na letošnjih akcijah pa skupno 1.034.318 din.

vanje kolaradskega krošča je bilo porabljeno skupno 632 kg strupenih kemičnih sredstev.

Na seji je LOMO sprejel sklep o obveznem vodenju predpisanih poslovnih knjig v gostinskih in družbenih obratih manjšega značaja. Potrdil je ustanovitev odnosno reorganizacijo trgovskih podjetij na območju mesta. Trgovsko podjetje »Rog« postaja sedaj samo na debelo. Ustanovljeno je novo trgovsko podjetje »Zarja« s štirimi poslovalnicami. Od podjetja »Zeleznica« se je odcepilo in osamosvojilo trg. podjetje »Unije« na Glavnem trgu, od trg. podjetja »Izbira« pa poslovalnica »Drogerija«, ki postane samostojno podjetje. Novo ustanovljeno podjetje »Sadje« ima dve poslovalnici. LOMO je sprejel tudi odlok o opravljanju gostinskih storitev izven lokala.

Glede kategorizacije stanovanj se je ljudski odbor me-

stne občine odločil za točkovni sistem, kot ga imajo po drugih mestih. Vsa stanovanja v mestu bodo razdeljena na 6 kategorij, po točkah pa bodo ocenjena od 25 do 108 točk.

Posebna komisija bo razporedila stanovanja v mestu po točkah. Na podlagi te razdelitve bo LOMO določil višino najemnine, ki bo verjetno veljala že s prvim avgustom.

Na seji je LOMO poleg opisane rešitve še vrsto tekočih upravnih in personalnih zadev.

Spominska plošča Louisu Adamiču

V nedeljo 15. avgusta, to je na prvi dan Izseljeniškega tedna, bodo odkrili zaslužnega slovenskemu rojaku in pisatelju Louisu Adamiču spominsko ploščo v njegovi rojstni vasi Blato pri Grosupljem. Vabimo vas, da se udeležite skromne prireditve

Gospodarska razstava v Črnomlju

V okviru proslav 10. obletnice I. zasedanja SNOS je bila v gimnaziju v Črnomlju gospodarska razstava Bele krajine, ki jo je obiskalo okoli sedem tisoč ljudi. Razstava je bila v desetih paviljonih.

Filatelistični oddelek, kjer je razstavilo filatelistično društvo »Gon Zupančič« iz Črnomlja nekaj znamk in opisalo svoje življenje in delo z mladino, je med filatelisti izval živahne diskusije.

»Beseda, tovarna sadnih izdelkov v Črnomlju, je razstavljala svoje produkte: razna vina, likerje, sadna žganjca, sokove itd., ki so marsikateremu obiskovalcu vzbužili »skomline«.

Kmetijska razstava je prikazala delo čebelarjev, pridobivanje voska, izdelovanje »satnic in pripomočke za pridobivanje medu, daje delo naših čebelarjev, uničevanje družin, drugi škodljivci, cvet. Tudi v vinoradi, vinogradištvu in poljedelstvu je bilo nazorno prikazano.

Bela krajina je že od nekdaj znana po izdelkih domače obrti. Danes to nekako umira, le v Adlešičih in Preloki ne, ki imata svoje kraljske družine. Vendar so za razstavo poslali od vseh strani domače platno z vzorci.

»Belokranjka« je prvo strojno pletilsko podjetje Bele krajine. Razstavljalo je razne pletenine in zavesa za okna. V tem paviljonu so razstavljali tudi: »Planina«, čevljarstvo podjetje iz Črnomlja dobro in ceneno obutev, šola na Vinici narodne vzorce, Siviljsko podjetje Metlika pa ženske oblike.

Delo RKS od ustanovitve pa do danes je bilo prikazano zelo živo, zlasti za vojni čas.

Šolska mladina je razstavljala ribe in ročna dela.

Lovska razstava je pokazala življenje divjadi in delo belokranjskih lovcev po osvoboditvi. Videli smo različne živali in orožje, s katerimi jih lovijo.

Tovarna učil je razstavljala laboratorijske in lekarniške tehtnice, projektorje lastne konstrukcije, avtomobilske smerne luči, stikala, učila in šolske klopi.

Belokranjska železovlvarna izdeluje lite izdelke, ki jih je tudi pokazala: peči, mreže za cestne požarnike in kotle raznih velikosti.

Gradaška industrija marmorja je prikazala obdelavo kamna.

V rudniku Kanizarica je moral vsak obiskovalec »skoz« pravi rudarski rov. Spoznali smo se z razvojem rudnika in s kvaliteto premoga.

V največjem paviljonu so razstavljali svoje izdelke mizarški podjetji iz Črnomlja in Semčice in obrtniki raznih strok.

»Telekomunikacija Semčice in Ljudska tehnika sta pokazali lepe izdelke, toda mislim, da bi jih lahko še več.«

T. M.

Ing. Lojze Hrček:

Gnojenje vinogradov - zeleno gnojenje

(Nadaljevanje)

Od kalijevih gnojil poznamo kalijevo sol, ki se hitro topi ter se mora trositi le spomladi.

V prometu imamo tudi mešana ali kombinirana umetna gnojila, kot na primer nitrofoskal, ki vsebuje vse tri redline snovi, deluje počasi ter se trosi zato v jeseni in KAS, ki deluje hitro in se trosi spomladi.

V prejšnji številki našega lista smo obdelali gnojenje s prirodnimi in umetnimi gnojili, danes pa si oglejmo, kaj je pravzaprav tudi prirodno gnojenje, ki sestoji v tem, da v vinograd posejemo nekaj primerno rastlino, katero v času cvetenja podkopljemo ali podorjemo.

Naši vinogradni predeli imajo po navadi premalo krmne baze, da bi redili toliko živine, da bi dajala zadostno količino hlevskega gnoja za vinograde. Ker zahteva vinograd poleg hranilnih snovi predvsem humus, je edina in najbolj posrečena rešitev tega problema v zelenem gnojenju z dodatkom umetnih gnojil. Zato tudi zelenemu gnojenju pripada vsa bodočnost in lahko popolnoma nadomesti hlevski gnoj.

Kakšna je pravzaprav vloga zelenega gnojenja? Stročnice dovajajo dušik, pri razpadanju zelene mase se tvori kalij, fosfor pa se mobilizira. Ostale rastline pa, ki niso stročnice, dajo organsko maso. Ene kakor druge dušijo plevel ter zabranjujejo izgubo dušika, pripravljajo pa rudninske snovi.

Za zeleno gnojenje so primerne predvsem one rastline, ki proizvajajo veliko količino organske mase. Ni nujno, da so to stročnice ali metuljnice, ker lahko dušik dodamo v obliki umetnih gnojil, nesorodno pa dušik že tako ustvarjajo bakterije, ki se na organski masi razvijajo ter umirajo in s tem ustvarjajo humus in dušik. Druge rastline, ki jih stavljamo rastlinam, primernim za zeleno gnojenje, je da naglo rastejo, da zemljo dobro senčijo in da zanesljivo uspevajo. Z zasenčenjem zatiramo ostali plevel, zadržuje se vlaga, zemlja sama pa se zaščiti pred izpiranjem. Priporočamo naslednje rastline:

1. Njivski grah. To je sorodnik vrtnega graha. Primerni sta dve vrsti in sicer: drobnji ali spomladanski njivski grah, ki se seje v marcu, je odporen proti mrazu in suši in prija mu vsaka zemlja, ter živinski njivski grah, ki se seje v oktobru, je še bolj odporen kot prejšnji ter daje tudi večje pridelke zrna. Oba podkopljemo v cvetenju.

2. Bob. Za zeleno gnojenje je dober je konjski ali drobnji njivski bob, saj zraste višje kot vrtni debeli bob. Seje se v marcu in aprilu. Za 1 ha potrebujemo 160—240 kg semena.

3. Grašica. Razlikujemo zimsko grašico, katero sejemo takrat kot ostala ozimna zita, in jaro grašico, katero sejemo zgodaj spomladi. Zimsko grašico sejemo kot čisto kulturo ali pa v mešanici z oljno repico. Pri čisti setvi potrebujemo okrog 200 kg semena na ha. Sejemo jo ob koncu avgusta ali v začetku septembra.

4. Volčji bob ali lupina je za zeleno gnojenje izredno važna rastlina, ker da veliko zelene mase. Uporaben je predvsem beli volčji bob. Zahteva veliko toplote ter je za mraz zelo občutljiv. Mokre zemlje ne mara, kakor tudi ne kamenite. V vinogradih ga sejemo konec aprila, ko se ni več bati mraza. Za 1 ha potrebujemo 180 do 200 kg semena. Sejemo ročno. Konec julija ali v začetku avgusta ga podkopljemo.

5. Domača ali črna detelja je primerna za zeleno gnojenje vinogradov, ki imajo globoko in težko ilovnato zemljo. Sejemo jo ob zadnji polletni kopci v avgustu, da se do zime dobro obraste. Prihodnje leto jo sredi maja podkopljemo. Sejati jo moramo gosto in sicer potrebujemo 20 do 25 kg semena za 1 ha vinograda.

6. Rdeča detelja ali inkarnatka se za zeleno gnojenje v vinogradih seje avgusta ali najpozneje v začetku septembra. Najbolj ji ugaja rahla ilovnata zemlja, pa tudi pesčena ilovica. Težke vlažne zemlje zanjo niso primerne. Podkopljemo jo v začetku meseca maja. Za 1 ha površine potrebujemo 20 kg semena.

7. Švedska detelja je zelo primerna za vlažne in ilovnate zemlje, kjer druge detelje sploh ne uspevajo. Ostalo velja zanjo isto kot za domačo deteljo.

8. Seradela je primerna za peščena tla. Raste tudi v najbolj peščeni zemlji, kjer vsaka druga detelja odpove. Tudi zanjo velja vse ostalo kot za domačo deteljo.

9. Oljna repica sicer ne spada k stročnicam ali metuljnicam, je pa zelo pomembna za zeleno gnojenje vinogradov, ker da veliko zelene mase in raste v času ko vinska trta počiva. Sejemo jo v drugi polovici avgusta, podkopljemo pa, ko je v polnem cvetenju, nekako v drugi polovici aprila. Za 1 ha potrebujemo 8—12 kg semena. Zahteva dušična gno-

10. Facelija prav tako ne spada med stročnice, pride pa v poštev za zeleno gnojenje v vinogradih za repico. Seje se aprila, podkoplje pa v avgustu. Tako lahko z repico in facelijo letno dvakrat zeleno gnojimo v vinogradu. Z dodatkom umetnih gnojil lahko tako vinograd najbolj temeljito pognojimo. Facelije sejemo 12 do 15 kg na 1 ha. Repica in facelija sta tudi izborna čebelja paša.

Za vse rastline, katere uporabljamo za zeleno gnojenje, je treba zemljo dobro pripraviti, to je prerati ali prekopati in pobranati. Zemlja ne sme biti zapeljena. Stročnicam ali metuljnicam ni potrebno gnojiti z dušikom (grah, bob, grašica, lupina, detelje), ker ga same nabirajo s pomočjo bakterij, ki žive v sožitju z deteljami, pač pa moramo dodati fosforja in kalija, če hočemo, da nam zares dobro uspevajo. Ostalim rastlinam pa moramo dati dušika.

Odlok o vnašanju in iznašanju dinarjev čez mejo

V Uradnem listu FLRJ št. 29/54 je objavljen odlok Zveznega izvršnega sveta o vnašanju in iznašanju dinarjev čez mejo. Domači in tuji turisti smejo vnašati v Jugoslavijo in iznašati iz Jugoslavije dinarske bankovce do zneska 1.500 din v bankovcih po 100 dinarjev ali manjših od 100 dinarjev. Večji zneski od predpisane se morajo pri prihodu v državo ali pri odhodu iz države deponirati pri carinarnici, ki izda o tem potrdilo. Podrobneje je predpisan postopek za carinarnice glede vračanja deponiranih oziroma oddaje zaplenjenih bankovcev.

Pred polletnimi občinskimi zbori kmetijskih združenj

Zdruge na Kočevskem se z vso skrbjo pripravljajo na polletne občne zbornice, ki bodo v avgustu in septembru. O mnogih stvareh, ki so se nabrale v teku pol leta, bodo razpravljali in sklepali na teh zborih. Predvsem bo važen sprejem novih združniških pravil, pačagojenih duhu novih uredb o združništvu, nadalje ureditev odnosov med združenji in združnični obrati, združnični posveti itd. Na občinskih zborih bodo sprejeli združnični vrste sklepov glede nadaljnjega razvoja živinoreje, ki je ena izmed najvažnejših panog kočevskega kmetja. Po pripravi moremo sklepati, da bodo občni zbori res dobro pripravljene.

Čudna postrežba

V zdraviliški restavraciji v Dol. Toplicah je čudna postrežba. V jedilnici so tri vrste miz in za vsako mizo bi morala stati posebna postrežnica — tako bi si človek mislil, vendar ni tako. Če obsediš kje bliže vrat, si lahko zadovoljivo, da prideš kot zadnji na vrsto, če pa se predineš kam v sredo, moraš pa tudi tu čakati po juhi precej časa, predno dobiš še prikuho. So pa tudi tu, kakor povsod izjeme. Če se pojavi kak gost, ki je »la karte«, mu je natakraj takoj za petami in ga že postreže, čeprav na račun stalnih gostov, ali bolje ljudi, ki jih je v zdravilišče poslal ZSZ od koderkoli, ki rorajo dostikrat po juhi čakati na prikuho tudi po 15 ali 20 minut.

Vemo, da mora podjetje nujno gledati tudi na prehodne goste in vse tiste, ki se hranijo »a la carte«, vendar smo mnenja, da bi morala uprava restavracije v takih slučajih pač pomnožiti strežno osebje, da bi bili vsi gostje pravočasno postreženi, saj je denar enega kot drugega isti.

C. P.

Kdo bo napravil red?

Stanovalci hiš v bližini nekdanjega Kokličevega hotela v Novem mestu smo že nekaj mesecev deležni strahotnega smrada, ki se širi iz zanemarjenih stranišnih omenjenih hiše. Toda to letos ni prvič, kajti odtodne cevi se menda vsako leto nekajkrat zamaše in letošnja zimo so morali za hišo odkopati kanal, da se je nesnaga odtokla. Jarek pa je še danes odprt in se fekalije na prostem razkrajajo, smrad pa širi na vse strani.

Zadeva je bila že ponovno javljena zdravstveni inspekciji, vendar pa uspeha ni.

Kdo bo napravil konec temu »tihozitju«?

-6-

Zakaj stane v Ribnici kg belega kruha 46 din?

Razdalja med Kočevjem in Ribnico ni posebno velika, je pa zato toliko večja razlika med ceno kruha v Kočevju in Ribnici. V Kočevju stane kg belega kruha 42 din, v Ribnici pa 46 din. Zrno pri zrnji pogaja... Vprašamo se, kdo je odgovoren, da ribniški delovni človek vsakodnevno plačuje v »neznanice fond, ko pla-

čuje kruh dražje, kakor pa je drugje, saj je kruh vendar osnovna prehrana človeka. Naj še omenimo, da ni kruh iz ribniške pekarnice nič boljji, kakor pa kje drugje, kjer je za 4 din cenejši. Trgovsko inšpekcijo pa naprosamo, da si ta ribniški kruh ogleda obliki od blizu.

(m)

delo in uspehe RKS, ki se je sedaj razvil v pravo ljudsko organizacijo. Zborovalce sta pozdravila sekretarka CO RKJ v Beogradu dr. Miloševićeva in zastopnik vojne sanitete, Tov. Janez Žunič, predsednik OLO Črnomelj, je pozdravil zborovalce v imenu belokranjskega ljudstva. Pionirke in mladinke v narodnih nošah so podarile Glavnemu odboru RKS sliko Gradaca.

Nato je tov. Jeras s kratkim nagovorom odkril na prosvetnem domu spominsko ploščo o ustanovitvi RKS.

Kulturni program, ki je pokazal bogato belokranjsko folkloro, je vse zborovalce izredno navdušil.

Po proslavi se je razvil pravo, neprisljeno ljudsko veselje na prostranem travniku za gradom, ki ga obkroža zelen pas tih Lahinj, pretkan s snežobelimi cvetovi lovkanja. Krasna pokrajina, janjci na ražnju, čolni na Lahinji, lepo urejeno in oskrbovano zabavišče so prispevali, da so bili gostje zelo zadovoljni in nič čudnega ni, da je navdušena Ljubljanka rekla: »Sem bi morali priti naši slikarji, to bi bilo zanje!« (Z)

»Belokranjka« je prvo strojno pletilsko podjetje Bele krajine. Razstavljalo je razne pletenine in zavesa za okna. V tem paviljonu so razstavljali tudi: »Planina«, čevljarstvo podjetje iz Črnomlja dobro in ceneno obutev, šola na Vinici narodne vzorce, Siviljsko podjetje Metlika pa ženske oblike.

Delo RKS od ustanovitve pa do danes je bilo prikazano zelo živo, zlasti za vojni čas.

Šolska mladina je razstavljala ribe in ročna dela.

Lovska razstava je pokazala življenje divjadi in delo belokranjskih lovcev po osvoboditvi. Videli smo različne živali in orožje, s katerimi jih lovijo.

Tovarna učil je razstavljala laboratorijske in lekarniške tehtnice, projektorje lastne konstrukcije, avtomobilske smerne luči, stikala, učila in šolske klopi.

Belokranjska železovlvarna izdeluje lite izdelke, ki jih je tudi pokazala: peči, mreže za cestne požarnike in kotle raznih velikosti.

Gradaška industrija marmorja je prikazala obdelavo kamna.

V rudniku Kanizarica je moral vsak obiskovalec »skoz« pravi rudarski rov. Spoznali smo se z razvojem rudnika in s kvaliteto premoga.

V največjem paviljonu so razstavljali svoje izdelke mizarški podjetji iz Črnomlja in Semčice in obrtniki raznih strok.

»Telekomunikacija Semčice in Ljudska tehnika sta pokazali lepe izdelke, toda mislim, da bi jih lahko še več.«

T. M.

Na ražnju pečeni janči so znana belokranjska posebnost. Ob 22. juliju si jih je v Zlebu in drugod po Beli krajini maršidko privoščil.

Kujetan Hrošč:

Tobak, tihotapeci in financarji

Nadzornik se je razjezil, da mu Gorisček zmerja vojake in ukazal, naj pokaže, kje ima vojak klobase. Čeprav je Gorisček povedal, da jih je medtem skrival v veži, ni njegovo pričevanje nič veljalo. Že je nadzornik ukazal spremljajočemu korporalju, naj pretepe kmeta zaradi prizadejane žančice vojaka. Tedaj pa so vsi Gorisčkovi domači vzdignili tak hrup in jok, da se je slišalo do sosedov. Ti so se zbudili in videli, kaj se dogaja. Eden je tekel brž v cerkev in zvonil plat zvona. Na ta znak se je zbrala vsa vas, oborožena s palicami in kar je kdo imel pri roki. Nadzornik in vojaki so morali pobrati pot pod oge, če so hoteli ohraniti cele glave. In kaj je bilo z Gorisčkom? Na kresiji v Novem mestu so ga zaradi tega dogodka obsodili, ne da bi mu dali priložnost zagovora, da je moral tri dni zapovrstjo pod stražo privezan

stati sredi vasi s tablico okoli vratu: Kazen za upor proti vojakom in tobačni upravi. Zadnji dan »kazni« pa so mu naložili še 25 palic po zadnji plati. Seveda je s takim početjem vedno bolj rastle mržnja proti tobačnim bričem.

Vedno pa je niso odnesli tako počeni. Na splošno jim tla niso bila postлана z rožicami. Toda za tihotapeci jih ni »malo toliko uradniška vnema, marveč mnogo bolj procenti, ki so jih dobili od zaplenjenega blaga in nagrade za ufoje tihotapeci. Leta 1753 so pri takem pohodu ubili pri Stični dva tobačna bričča. Isto je skoraj zadelo tobačnega nadzornika Zagarja, v Črni vasi pri Kostanjevici.

Vzrok njegove smrti bi skoro bili pričeli dve dekati tihotapskega tobaka, ki ga je zaplenil pri nekem kmetu. Ko je hotel aretirati tihotapca, ki je tobak ravnokar prinesel, so se spr-

avili nanj tihotapečevi tovariši Uskoki, ki so bili v bližini, in Zagar jim je na pol živ srečno utekel.

Čeprav poznamo prav iz 18. stol. mnogo primerov, kako so graščinske gosposke pritisakale kmete, da so se morali protiv njim tudi upreti, so bile takrat, kadar je veljalo nasprotovati tobačnim bričem, v najboljšem solžtju s kmeti. L. 1766 so kmetje pri Gumbregu pri Brusnicah napadli s kamenjem tobačnega nadzornika, ki je prišel z desetimi vojaki vzdolž Krke v pogonu za tihotapel. Vojaki so na napad odgovorili s streljanjem, vendar so kljub temu morali zaradi neprimerne tenere pobrati šila in kopita in se umakati proti Brusnicam. Med potjo jih je srečal otokski oskrbnik, ki jih je izdal streljanje in sedaj tudi sophajoče vojake in nadzornika, ter jim posmehaljivo zaklical: »Gospodje, vi še ne veste ne, kakšni so kmetje,

in jih ovrknili, kadar se ji je nudila priložnost. Ko je nekdo v Črnomlju napadal plvaka družba, v kateri je bil tudi tamkajšnji mestni sodnik, črnomeljskega tobačnega nadzornika, ter mu nekoliko prerahljaj kosti, je ljubljanski tobačna uprava ovdala sodnika in njegove tovariše in zahtevala stroga ukrepe proti njemu. Toda deželna vlada je zavrnila prido, češ kaj ga niso potkolli do smrti in da ni vredno delati hrupa zaradi nekega tobačnega »gonjača«. Tako postopanje seveda ni moglo zavreti tihotapev, marveč je dajalo potuho vsem podpornikom tihotapev.

Kakor smo že omenili, so vojaki in rudarji dobivali tobak po znanih cenah, ki so pa bile le višje od tihotapskih. Zato so imeli tihotapel svoje odjemalce med drugim tudi med rudarji. V primeri z današnjim razvilit rudarstvom, jih je bilo, kakor tudi rudnikov, zelo malo. Ob koncu leta 1769 je znani baron Ziga Zols odprl na Dolenjskem dva rudnika, svinčene pri Sv. Florijanu pri Mokronogu, drugega pa v St. Janžu, kjer so kopali premog, s

katerim so kurili svinčene plavčice. Upravno središče obeh rudnikov je bilo v Martinji vasi, kjer je stanoval tudi rudniški ravnatelj. Rudarje za oba rudnika je po večini pripeljal s Tirolskega in Gorenjskega, ob njih pa so se učili nekateri govinčarji. Vendar zaradi skromnih rudnih slojev rudarstvo ni moglo zacveteti in so rudnik nekaj let nato opustili. Pri delu se je zbralo nekaj desetina rudarjev, ki so bili dobri odjemalci tihotapskega tobaka. Biričji niso pri njih mogli nič opraviti. Kadar so jih ti pustili v miru, se zanje sploh niso menili, sicer pa je bil voj. Ko so se neke nedelje zbirali v St. Janžu k popoldanskem cerkovnemu opravilu, so prišli med kvenemu rudarjev in kmetov hrvaški tobakarji in začeli ponujati svoje blago. Zanj je bilo tako zanimanje, da je duhovnik ostal sam v cerkvi, zunaj pa je bil pravcati semenj. V tem so prišli mimo trije biriči, ki so stekli tihotape. Temni pogledi rudarjev in kmetov niso zanje obetali nič dobrega, zato so jo takoj natihoma odkurili, ne da bi se vmešavali v nedovoljeno

trgovino. Ko so pa kmalu nato začeli zasledovati posamezne kupce tobaka, je med rudarji zavrelo in so jim na pomoč prišli še kmetje. Po vaseh okoli Mokronoga se je razlegal stari puntarski klic: »Le vkup, le vkup! Pobili bomo vse biriče in vojake!« Malo je manjkalo, da ni prišlo do javnega upora. Preprečila ga je novomeška kresija, ki je s pomočjo tobačnih ogledalnikov, ki so se vrtnili med upornike, zvedela za njihove kolovodje in jih povabila.

Mnogo resnejša nevarnost kakor od tihotapev pa je tobačnim bričem pretla od vojakov samih. Ti niso bili jezni nanja samo zaradi tega, ker niso zaradi njihove pazljivosti mogli nabavljati boljji in cenejši tobak, marveč še bolj zato, ker so morali neprestano z njimi v dolge in naporne patrolje, ki jim niso bile niti malo po srcu in so za to delo prejemali več kot skromne dnevnice. Negodovanje vojakov je zavzelo že tako resne oblike, da bi bilo kmalu konec tobačnega monopola, vsaj na Dolenjskem, če ne bi odločno posegla vmes vsja vojaška oblast.

IZ NAŠIH KRAJEV

V Dol. Toplicah se pripravljajo na nadomestne volitve

Ker je pred kratkim umrl večletni predsednik občinskega ljudskega odbora Dol. Toplice tov. Franc Sobar, je treba izvoliti novega. Posle občinskega predsednika opravljajo sedaj podpredsednik V nedeljo 15. avgusta bodo nadomestne volitve za volilno enoto, ki ji je predsedoval pokojni Sobar. Na zadnjem zboru volivcev so izbrali tri kandidate: Ignaca Persina, Antona Turka in Antona Strnišarja. Volilci bodo v nedeljo izbrali tistega kandidata, v katerega največ zaupajo.

Dolenjske Toplice so dostojno proslavile Dan vstaje. Na griču nad Toplicami je zagoledni kres, v združenem domu pa je bila lepa akademija, kjer so sodelovali otroci padlih borcev iz kranjskega okraja, ki so na letovanju pri nas. Zvečer 20. julija smo sprejeli partizansko patroljo, jo pogostili, drugi dan pa je nadaljevala svojo pot v Črnomelj.

Otroci padlih borcev iz kranjskega okraja, ki so na

Iz Adlešičev pišejo

Kopalna sezona je na višku. Kolpa je čista in ima 24°C. Posebno živahno je pri brodu in pri mrzlem studencu, ki nadomešča vso pijačo. Prenosiča so po 50 din, dnevna oskrba pa je od 150 do 200 din. Obe gostišči sta priključena urejeni. Na trgu so že zgodnja jabolka, hruške in rumene slive. Te ugodnosti bodo privabile še marsikatero gosta. Cas bi že bil, da bi začela obratovati tudi obljubljena pekarna, če že za tresnico ni pogojev.

Delo pri gradnji združnega doma je zastalo menda zato, ker je zmanjkalo razstreliva. Zelimo, da bi z delom čimprej nadaljevali, da bo stavba letos vsaj pod streho.

Dan vstaje je za nami. Cas je, da se poderejo suhi slavočolci, odstranijo obledeli napis in raztrgane zastave na mlajih, ki niso več v okras.

Vel. Gaber

25. julija je bil v Vel. Gabru sestanek vaških vodij za zbiranje klorodrskega hrošča. Ugotovili so, da ga na področju Male Dole skoraj ni, čeprav so ga tam najprej našli. Kmetje so namreč krompirišča dvakrat ali trikrat škropili. Dalje so sklenili, da bo občina dolga pošila skupino ljudi, ki bo poškopila tudi krompirišča bolj trmastih lastnikov, seveda na njihove stroške.

Z novomeškega živilskega trga

Novomeški trg je dobro založen z zelenjavo, sadjem, srom, smetano, jajci, pa tudi čevljev, jopic, lončenih posod in drugih domačih izdelkov je precej. Trg je dobro obiskan. Zenske se živahno pogajajo za cene. Prodajalke hvalijo blago in pripravljajo, koliko pod ceno gre. Tistim pa, ki kupujejo, je seveda vse predrago. Nekateri, zlasti po odrasli otroci, imajo tole dobičkanosno navado: drobno sadje (česnje, ringlo, slive, marelice) poskušajo v vsaki košari, kupijo pa nikjer. Saj niti ni potrebno; ko pridejo do konca vrste, je želedec že potolažen.

Cene so takele: grah 15 din/kg, kumare 20, fižol 30, paprika 90 itd. Čebulo in česen prodajajo največ v restah, čebula po 50 din in česen po 80 din rešta.

Prvi poizkusi z domačimi napravami za umetni dež

»Agrotehnika« v Ljubljani je na vzornih posevkih podjeltja »Jugoseme« v Topoli izvršila prve poskuse umetnega dežja z napravami, ki jih je izdelala slovenska industrija. Zveza vodnih skupnosti iz Novega Sada pa je v sodelovanju z »Agrotehniko« s temi napravami izvršila prve poskuse na najbolj žitornatih področjih Vojvodine, med drugim v Somboru, Pančevu, Baču, Zrenjaninu itd. Za te poskuse je bilo povsod veliko zanimanja, saj je znano, da je zmogljive uporabe umetnega dežja povečati hektarski donos tudi za 100 do 200 odstotkov. Važno je, da bodo za namakanje lahko uporabljali odpadne vode, tkočnja gnojila in v vodi raztopljena gnojila. Strokovnjaki, ki so prisostvovali tem poskusom, so se začeli oprijemati drug drugega, in tako je po doseženih ugotovitvah utonilo 6 oseb.

Novice s Sinjega vrha

9. julija je toča, debela kakor lešniki, v vaseh Danelj, Kot in Daljne njive naredila veliko škodo v vinogradih. Ploha je s strmin odnesla mnogo zemlje.

Ljudje se sprašujejo, kje je potujoči kino, ki je večkrat redno prihajal na Sinji vrh, zdaj pa ni o njem nič več slišati. Posebno mladina si želi lepših filmov.

Uničujemo voluharje!

Prepričan sem, da ni kmetovalca, ki ne pozna tega škodljivca. Voluhar nam naredi v sadovnjaku, vinogradu in na vrtu večjo škodo kot zajec. Če smo kaj pazljivi, nam zajec ne bo ogrožal sadnih dreves, voluharju pa težko preprečimo njegov podzemeljski del. Zato moramo tega škodljivca vztrajno uničevati, ker resno ogroža polja, sadovnjake in vinograde.

Koristen je članek »Več pasti za voluharje«, ki ga je objavil tov. Stefan Kovac v reviji »Sadjarstvo in vrtnarstvo« in drugi navesti strokovnjakov. Priporočam kratem, da se zanimajo za vse načine uničevanja voluharjev, poudariti pa je treba, da je najuspešnejši lov s pastmi. Jaz sem jih na ta način polovil 80. Dobro bi bilo, da bi kmetijske zadruge počule ljudi o tem, lov in jim za uničenje škodljivce izplačale kako nagrado.

V Gradacu so proslavili občinski praznik

26. julija so v Gradacu že drugi proslavili občinski praznik. Ta dan so izbrali za svoj praznik kot spomin na dogodek 26. julija 1942, ko so Italijani v Gradacu dokazali svojo 2000 letno »kulturo« s požiganjem, ropom, izgonom družin v zapore in koncentracijska taborišča.

V Podgradu so pozdravili otroke padlih borcev

Podgorjanske vasi so bile od začetka ljudske vstaje začetke partizanskih grup in brigad, sedaj je minilo deset let, ko je to korakala XIV. Proletarska udarna divizija »Boris Kidriča«. In 24. julija je Podgrad sprejel partizansko patroljo brigad te divizije, ki jo sestavljajo sinovi in hčere nekdanjih borcev. Sprejem je bil skromen, a prisrčen. Največ zaslug za to ima ljudski poslanec Lojze Muren. Naslednji dan je patrolja obiskala Novo goro, kjer je padla Majda Šilčeva, in v enominutni molitvi komunistični njen spomin. Tovariš Jože Jenič je povedal nekaj besed o življenju nepozabne sekretarke SKOJ. Z dvignjenimi pestmi, s pozdravom »Smrt fašizmu! in z odgovorom »Svoboda narodu.« se je od nas poslovilo 53 članov patrolje in nadaljevalo svojo pot po zgodovinski poti XIV. Proletarske udarne divizije.

Mladinski dom v Kotu bo kmalu urejen

Na predlog sveta za prosveto in kulturo je OLO Novo mesto sklenilo, da v Kotu pri Mirni uredi mladinski dom za otroško mladino. Dom bo v bivšem gradu, katerega bodo za ta namen temeljito preuredili. Preureditvena dela je prevzelo občinsko podjetje Remont iz Mirne, vodovodne naprave pa bo uredilo novomeško Vodovodno podjetje. Delajo pospešeno, ker skupina otrok že čaka, da dobi v domu dostojen in primeren drugi dom, kakršnega skuša naša socialistična družba nuditi otroci mladini. Kraj za tak dom je posrečeno izbran, pa tudi notranja ureditvena doma bo takšna, da se bodo otroci v njem počutili kar najbolje.

Dne 7. avgusta zvečer in 8. avgusta do 24. ure BO NA TRŠKI GORI VESELICNA PRIREDITEV ZA ELEKTRIFIKACIJO terena Trška gora.

Vabljeni vsi Novomeščani, kakor tudi ostali! Vabi vas odbor za elektrifikacijo Trške gore. Ne zamudite lepega sprehoda na Trško goro!

V Drašičih potrebujemo gasilski dom

Naše »Prostovoljno gasilsko društvo«, ki vključuje vasi Drašič, Vidošiči, Zeleniki, Krmačen je priznalo 1. avgusta 30-letnico. Na pobudo metliških gasilcev so 1924 v Drašičih ustanovili »Požarno brambo«, ki jo predsednik Ivan Guštin dobro vodi. Se leto to kupili ročno brizgalno, po dveh letih so postavili dom, 1938 pa so si omislili notorno brizgalno. Leta 1942 je šlo veliko gasilcev k partizanom. Okupator se je znesel nad domom in ga zažgal. In-

Prečna pri Novem mestu

40 letnico društvenega obstoja bodo obhajali prečni gasilci 8. avgusta. Ta jubilej bodo proslavili na čisto poseben način. Poleg slovesne zaprisege in javne prevredbe gasilcev, ki so opravili gasilske izpite, bodo izročili novoustanovljenemu gasilskemu društvu na Kalu svojo ročno brizgalno. Društvo na Kalu je čeprav mlado že zelo agilno, saj si je postavilo že svoj dom. Vsa proslava z gasilskimi vajami in kulturnim sporedom. To pa dan na Kalu, kamor vabimo vse okoliške gasilske čete in ostalo prebivalstvo.

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

Dr. Golež - okrajni brzoturnirski prvak

V petek je bil odigran sedmi letošnji brzoturnir za prvenstvo okraja Novo mesto. Tekmovanja se je udeležilo 13 šahistov, med njimi Vodopivec iz Mirne, med iz Trebnjega pa ni bilo nobenega udeleženca.

Do sedaj dr. Golež ni dosegel kakšnih večjih uspehov. Tudi tokrat sta bila kandidata za naslov prvaka Šitar in Škerlj. Toda dr. Golež je zaigral kot v starih časih in z dvema točkama naskoka dosegel prvo mesto. V dvanajstih partijah je enajstkrat zmagal. Premagal je tudi Škerlja, s Šitarjem pa je delil točko. Drugo mesto je osvojil Šitar, ki mu tokrat ni šlo najbolje. Izgubil je z Avscen, remiziral pa kar v treh partijah (z dr. Goležem, Vodopivcem in Brkičem). Tudi Škerlj je igral slabše kot na prejšnjih turnirjih, kar dokazujejo širi niče na turnirski tabeli. Četrto do peto mesto, ki sta večkrat prenesla

z odlično igro. Njima sledita Avsec in Jenko z eno točko manj. Osvoje do desetega mesta si delijo Krizan, Brkič in Vodopivec, siede kraj pa Kačunič, Popovič in Košak.

Šahovske vesti

Celjski okrajni šahovski odbor bo v okviru proslav Stajerske v borbi prirediti smotveni brzoturnir. Tekmovanje bo verjetno v Celju 29. avgusta. V zadnjih letih se se tako močnega šahovskega tekmovanja zelo obneša, zato je tudi za ta brzoturnir veliko zanimanje. Sodelovalce bodo petelinjske ekipe vseh šahovskih in tudi množičnih organizacij. Med njimi, da bo to letošnja največja, najboljša ekipa v državi. Za šahovske prireditelje so pripravile nagrade, tudi dolenska šahovska društva se bodo tekmovanja udeležila. SD Novo mesto z eno ali celo dvema ekipama.

Na letošnjem mladinskem prvenstvu Slovenije v šahu, ki se je v torek začel v Rušah, sodelujeta tudi dva dolenska predstavnik. In sicer prvak Dolenjske za leto 1964 drugokategorijski Toner Škerlj (Novo mesto) in tretjekategorijski Ivan Kastelic (Črnomelj). Obena želimo veliko uspehov.

Plut in Kastelic zmagala v Karlovcu

Pretekli teden sta letošnja slovenska prvaka v metu kopja Kastelic (mladinski) in Plut nastopila na meddruštvenem tekmovanju v Karlovcu in zasedla prvo in drugo mesto: Plut 53,66 m, Kastelic 56,12 m.

Zanimiva tekma v Črnomlju

Po nastopu atletov sta na stadionu v Črnomlju odigrali rokometno tekmo ob 24. uri moštvi Proletarca iz Zagorja in Partizana iz Črnomlja. Začetek je bil lep do rezultata 2:2. Nato pa so gostje prešli v ofenzivo in zaključili prvi polčas z rezultatom 10:2. Opazili smo napake domačnov: strel na gol, slabo podajanje, lovljenje žoge. Drugi del tekme je bil podoben prvemu, gostje so vodili z 12:2, vendar je uspelo domačinom rezultat zmanjšati na 14:9.

Šport v Gradacu

Za občinski praznik v Gradacu so tudi športniki pripravili lep program. Nogometaši so se pomerili s Semičani in sih premagali z rezultatom 6:3. Tudi odboj-

karji so nastopili, tokrat sami Gradčani. Uspešnejše je bilo prvo moštvo, ki je premagalo drugo z rezultatom 3:1.

Zelo priljubljeno je v zadnjem času kegljanje, ki se lepo razvija. Navdušilo je pionirje, mladince in starejše, skoraj vsak dan jih vidimo na kegljišču. Tudi ob proslavi obč. praznika so nastopili. Med člani so bili najboljši: Vukelič Ivo, Stampohar Janez, Stampohar Ivan, Dim Rudi in Puš Stane. Zanimiva je bila borba med mladinsko in člansko ekipo. Tudi letos so morali starejši kloniti pred mladimi.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

KINO

Kino KRKA Novo mesto
Od 6. do 10. avgusta: ameriški barvni film Dvoje ob Srebrnem potoku.
Od 12. do 16. avgusta: ameriški barvni film Proti vsem zastavam.

Kino Črnomelj
Od 6. do 8. avgusta: Ljubimca iz Verone.
Od 10. do 12. avgusta: Roseana Mc Coy.

Kino Jadrna Kočevja
Od 6. do 8. avgusta: nemški film Stari grešnik.
Od 11. do 12. avgusta: ameriški film Rdeči znak hrabrosti.

Kino Loški potok
7. in 8. avgusta: angleški barvni film Bagdadski tat. 14. in 15. avgusta: ameriški film Pavia.

MALI OGLASI

PRODAM večjo otroško belo posteljo z žičnim vzorcem. Cena in naslov pri upravi lista. (306) PRODAM vinski sod 1724 rabljen, čist, smotan - liter 850 din. KUPIM 4 metre bukovih drv. - Sušnik, Ljubljana, Zaloška 21.

Obvestila

Cvelbar Martin, soboljkar in pleškar iz Novega mesta, se je s svojo delavnico preselil s Prešernovega trga na Ločensko cesto 15. Se priporoča naročnikom!

Vsaj še pet takih obratov bi potrebovala Bela krajina

(Obisk v obratu Telekomunikacije na Vrtači)

Za industrijski obrat Telekomunikacij na Vrtači pri Semiču brzokone niti vsi Belokranjci ne vedo. Nastal je iz skromnih začetkov, ko so mu bolj iz milosti kot iz pripravljenosti potrebi, leta 1951 do delili prostore v upravni stavbi bivšega državnega podjetja na Vrtači. S štirimi ljudmi je začel obrat aprila 1951 proizvodno, danes jih zaposluje 52, v kratkem jih bo pa še več. To, na videz majhno podjetje, je eno najbolj donosnih v Beli krajini. In kar je potrebno še posebej poudariti, obrat zaposluje izključno nekvalificirano žensko delovno silo. Kmečka dekleta iz bližnje in daljne okolice, katerih matere še sanjale niso o kaki industriji in so od strojev poznale kvečjemu šivalni stroj, danes s pomočjo strojev in z ročnim delom proizvajajo drobne dele radijskih aparatov visoke vrednosti. Brez vsakršne poprejnje prakse, v manj kot treh tednih, dekleta navajena samo motike in srpa, obvladajo proizvodno do ločenih predmetov, ki morajo biti izdelani silno natančno. Strokovni kader in ob enem moške člane tega kolektiva predstavljajo samo upravnik, tehnik in vrtnar, vse drugo so priučene delavke.

Ordnemu gospodarstvu v Novem mestu je prizadejal milijon dinarjev škode

24. julija je Okrajno sodišče v Novem mestu obsodilo Avgusta Sabjana na 10 mesecev zapora in plačilo odškodnine 18.450 dinarjev. Gozdnemu gospodarstvu Novo mesto, Avgust Sabjan je bil diravni lozar pri Gozdni upravi Novo mesto za revir Hmeljnik, kjer je strankam odkozoval za dva tudi tehnični les in jim dal najmanj 175 prostorninskih metrov tehničnega lesa in 788 pr. m drv več kot bi ga bile po kazenskih upraviteljskih dobili. S tem je prizadejal Gozdnemu gospodarstvu najmanj 1 milijon dinarjev škode, povratno prečunano za parcelo vsakega revirja pa 3 milijone. Od tega obtoženi Sabjan ni imel kakšnih lastnih koristi. Prestopek je zagrešil zato, ker njegov mehanični ljudem, ki so ga nadlegovali za večje količine lesa, in to

vajajo predvsem drobne predmete, je to delo kot nalašč za gibčne ženske prste. Kar veselje je gledati ženske, kako na stroju navijajo posamezne delčke električnih kondenzatorjev z natančnostjo, kakršna je potrebna za tako delo. Spretnost ženskih rok se uveljavlja tudi pri zlaganju posameznih delčkov, pri spajkanju delov z zakovicanjem in citiranjem, pri zalivanju s parafinom, barvanju končnih izdelkov z razpršilec ter drugih delih, vse po tekočem traku. Pri tem je treba vedeti, da je končni proizvod, ki je sestavljen iz številnih delcev, velik komaj kot kurje jajce.

Vrednost proizvodnje se bo povečala za približno dvajsetkrat

Očito je, da pomeni obrat Telekomunikacije na Vrtači odločen korak v industrializacijo Bele krajine. S tem, da poleg visoke rentabilnosti proizvodnje zaposluje samo žensko delovno silo, pa pomeni poleg gospodarske, še veliko socialno pridobitev za vso okolico, saj daje zaposlitev prav tistemu delu prebivalstva, ki se povprečno največ zaposli, to je kmečkemu dekletu, ki doma nima dovolj zaposlitve, za zaposlitev v drugih panogah pa ji manjka potrebna osnovna izobrazba. Iz sredstev pomoči ostalim okrajem dobi obrat Telekomunikacije na Vrtači letos 41 milijonov din za gibčne ženske prste. Kar veselje je gledati ženske, kako na stroju navijajo posamezne delčke električnih kondenzatorjev z natančnostjo, kakršna je potrebna za tako delo. Spretnost ženskih rok se uveljavlja tudi pri zlaganju posameznih delčkov, pri spajkanju delov z zakovicanjem in citiranjem, pri zalivanju s parafinom, barvanju končnih izdelkov z razpršilec ter drugih delih, vse po tekočem traku. Pri tem je treba vedeti, da je končni proizvod, ki je sestavljen iz številnih delcev, velik komaj kot kurje jajce.

Veliko povpraševanje po zaposlitvi v tem obratu dokazuje, kako potrebni so taki manjši obrati, ki niso odvisni od prometnih vezi, ne samo v semički občini, pač pa po vsej Beli krajini. Tak ali podobno obrat, ki bi zaposloval nekvalificirano delovno silo, bi moral stati še v Metliki, v Adlešičih, na Vinici, v Poljanjski dolini in Dragatušu. S tem bi bil rešen v veliki meri gospodarski problem črnomaljskega okraja in problem nezaposlenosti. Socialna struktura prebivalstva bi se takoj znatno spremenila v korist industrijskega delavstva. Brez industrije se tudi Bela krajina ne bo dvignila, zaradi prometnih in drugih razlogov pa so obrati drobne industrije za te kraje najbolj primerni.

Razumljivo je, da je dobro poslovanje podjetja v veliki meri odvisno od dobrega strokovnega vodstva. Tega obrat na Vrtači prav gotovo ima. Vodstvo skrbi, da zaposlena dekleta seznanja z radiotehniko, da potem znajo ceniti predmete, ki jih izdelujejo. Obrat ima tudi velik nasad breskev in marelic ter precejšen kos vinograda. Obrat Telekomunikacije na Vrtači v vseh ozirih dobro pokaže, kako se da dvigniti narodni dohodek tudi v gospodarsko zaostali Beli krajini.

Pionirji iz Kočevja in Ribnice so letovali v Avstriji

Svet za zdravstvo in socialno politiko LR Slovenije je že pred nekaj leti sklenil z Avstrijo pogodbo, da bodo avstrijske politične kolonije prihajale vsako leto k nam na morje, naši otroci pa v Avstrijo.

Pionirji iz Kočevja in Ribnice so letos v primorski in ljubljanskem pionirji preživeli prijetne tritedenske počitnice na Pfeifferhofu pri Grazu. Dobro so se razumeli s pionirji z Dolenjske in Primorske, ki so se jim pridružili.

Posestvo leži 500 m nad morjem, obkroženo od gorov in sadovnjakov, proti zahodu pa kipe v oblake sive Alpe. Poslopje je enonadstropno z lepo opremljenimi desetimi sobami in moderno kuhinjo. Jedinica je na prostem, zavzvarovana pred sončno pripeko, pa tudi pred dežjem, ki ga letos tudi tu ne manjka.

V dom prihajajo otroci vse leto. Slovenski otroci so tu med počitnicami, ki trajajo v Avstriji od 15. julija do 15. septembra. Izven tega časa žive v domu predškolski otroci.

Ko smo prispeli v dom, nas je upravnik pristno pozdravil in nam predstavil osebje doma, ki skrbi za nas. Njihova skrb ni majhna. Komaj se zdan, že v kuhinji pripravljajo zajtrk, kavi in sedmih zdravilnih piščalka in pionirji stečejo na travnik k jutranji telovadbi. Nato se umijemo, zaključimo in pospravimo sobe. Pri tem se vsi kar najbolj trudimo in tekmujejo, katera soba bo najlepše pospravljena. Morda bodo »Kresnice«, »Vesna«, »Planinke«, »Ciklame« ali pa »Slovenec«? To zvebo pri obratu. Tudi se vsi zberemo ob drugo in našo in avstrijsko zastavo, ki sta družno zavahrali takoj ob našem prihodu. Trije pionirji vsi vsak dan pozdravilo s pionirskimi pozdravi. Po zajtrku se razdelimo v skupine - največ pionirjev je žoga, na kateri se zadržujejo pri gugalnicah, drugi se zopet zabavajo z namiznim tenisom ali pa grede v gozd po borovnice. V sončnem vrenenu nas zveni športno kopa-

lišče v bližnjem Andritzu. Tu je sonca in vode dovolj. Prijeto utrjeni se pionirji odpravijo vrnile v dom in se po okusnem kosilu vlezajo k popoldanskemu počitku. Sredi popoldneva je zopet nekaj za želedec, potem pa spretno in igrano do večera.

Zoda vsi dnevi niso enaki. Prijeto utrjeni se pionirji odpravijo vrnile v dom in se po okusnem kosilu vlezajo k popoldanskemu počitku. Sredi popoldneva je zopet nekaj za želedec, potem pa spretno in igrano do večera.

Zoda vsi dnevi niso enaki. Prijeto utrjeni se pionirji odpravijo vrnile v dom in se po okusnem kosilu vlezajo k popoldanskemu počitku. Sredi popoldneva je zopet nekaj za želedec, potem pa spretno in igrano do večera.

Mimogrede

TAKIH GOSTILNIŠTO MI, NI...

V gostilni pri SMO MI, NI... v Loški vasi na Dol. Toplicah... di pri »vtipavcu« petero glasnih mladencev. Na oko bi sodili, da so... kega roka, bojeviti pa so, kar se da. Liter za literom ruma na mizo, vino pa leže v njihove glave in noge. Oči so jim zmešane in jeziki že precej neokretne, ampak... še. Še mi daj vinca lepa točjaka... - hopia, predalec sem zdrsnil, saj tako je vendar pel Kette v svojem »Pijanecu«, a ti fantje, ki jim s težkega jezikta druga za drugo polje ogabne okupatorske in južnaške kletve, tega najbrže ne vedo. Vedo pa udatarci in to tudi s krepicim udarcem po mizi podkrepijo, da »stahk, kot smo mi ni... krščen du...!« To ste fantje dobro povedali in mi želimo, da bi bilo takih čim manj v naši lepi Dolenjski!

PIETA

Na električnem transformatorju poleg čisto v Dol. Toplicah, torej šole na sprkladnem mestu je prav eden, dobro viden in še v modro barvo podkrepjen napis: Živel Stalin! - Topliški otroci se iz tega napisa lahko vedno nemilnovnosti tega sveta, kopaljški gostje se tiho muzajo, za Topličane pa je ta napis menda znak velike pietete, ki jo na pokopališču primanjkuje...

Trinajsti mož

Razen velikanskih borb in raznovrstnih vojnih operacij druge svetovne vojne na odprtem odru je bilo še polno borb in dogodivščin za kulisami. Te skrivne borbe so bile na videz malenkostne, toda res samo na videz. Bile so zvičajne, bile so ogorčene, zgubljene neke v splošnem svetovnem požaru, imele pa so na potek vojne velikanski pomen. Odigravale so se predvsem v tajinstvenem, mračnem ozračju špionaže. Tudi prigoda s trinajstim možem je vmes.

Operacija »Morski lev«

V prvih tednih septembra 1940 so stale ob Kanalu (kanal La Manche) velikanske silne Wehrmachta, gledale proti angleški obali in se pripravljale na invazijo Anglije. Hitler je osebno nadzirjal priprave za to invazijo, označeno z imenom »Operacija morski lev«. Angleški letalski izvidi in obveščevalci na kontinentu so Angležem uverili o možnosti nemške invazije. Dnevi so bili napeti in preteči. Polkovnik angleške protiobveščevalne službe, Oresto Pinto, je prečel noč v svojem uradu. O tem polkovniku je zapisal general Eisenhower, da je »največji živeči strokovnjak za vprašanja varnosti; on je polovil nekaj najverjetnejših nemških špijonov. Pravkar je hotel stopiti iz urada, ko je prišel mlad, razburjen oficir obveščevalne službe. »Sporočilo za vas, sir!« je dejal. Polkovnik je vzel sporočilo in takoj videl, da ga je poslal eden najzaupnejših agentov, ki so na evropskem kontinentu špijonirali za Angležem. Naj pripoveduje polkovnik Pinto sam.

»Vzel sem sporočilo in prebral: »Podmornica bo odplula iz Zeebrugge nočjo ob pol desetih. Vozi štiri špijone, ki jih bo izkrcala pred svitom v Angliji, južna obala, mapa 432925. Špijoni so strokovno usposobljeni za posebno misijo v zvezi z nemško operacijo Morski lev.«

Na preži

Pred veliko mapo južne obale smo našli označeno mesto, majhen zaliv, obdan z visokimi stenami in pečnami. Nemci so zaključili dobro izbrali. Zaliv je bil proti morju široko odprt, pristop na kopno je pa bil samo eden. S tovarišarji smo pretehtali načrt in vse je kazalo, da bo uspel, zlasti ker je bilo noč temna. Svoje može bomo postavili v kratkih razmakih pod pečine, midva s kapetanom pa bova strazila ozko stezo, edini izhod iz morja. Vsi štirje špijoni bodo morali iti mimo nas. Potrebujemo dvanajst mož, sem naročil, vsi naj se oblečejo civilno. Morajo biti seveda do orožarji, nihče pa ne sme streljati brez mojega posebnega ukaza. Špijone moramo prijeli živi! Dogovorili smo se glede signalov, v mraku pa odšli na pot. Do zalivskih pečin smo prišli ravno o polnoči. Razporedili smo se: prepovedal sem sleherni razgovor, kajenje in streljanje v primeru samoočrambe. Ko bo špijon v ustrezni razdalji, samo tri kratke bliske z baterijo.

Cas je tekel neznanoko počasno. Sem strasten kadilec, pa nisem smel prižgati, ker bi nas lahko opazili z morja. Nekje v oddaljeni vasi je udarila ura. Sele ena! Nenadoma pa zagledam blisk — dva trije kratki signali pod pečnami. Opazil sem temne sence, ki so takoj zginile, nato pa zaslišim mikastenje, topotanje škornjev po pesku in

nazadnje vpitje. S kapetanom sva planila tja. Ta čas je vmes utihnilo. Najini može so bili zbrani in so zmagoslavno držali svoje onesposobljene ujetnike. Preveč lahko je šlo sem si misli. Prešel sem ujetnike — zlodja: samo trije! Četrty je zginil... Poročilo s francoske obale sem zapal — špijoni morajo biti štirje. Torej je četrti ušel in se nekeje skrli. Vsa naša nočna akcija je bila brez uspeha, če nam četrti špijon uide! Lahko nam prizadene nepopravljivo škodo, lahko nam uniči vse upe, da se invaziji upremo. Počakati moramo do zore, da ga primemo, kajti iz pasti ne more. Sedaj poglejmo, kaj smo ujeli!

Pogovor s špijoni

Ogledali smo si ujeti trojko. Vsi trije so bili oblečeni v angleške obleke, z oznako znane londonske firme. Imeli so angleški denar in celo prave osebne legitimacije. Nemci so jih res dobro opremili. Vsak je imel tudi majhen, toda izredno močan radijski oddajnik. Špijoni so se bitro vdali. Odgovarjali so na vprašanja sicer mrko, toda nardobno. Eden med njimi je bil Holandec. Rekel je, da bi

rad na samem govoril z mano. Prav. In začel je, kako je srečeval, da je naletel na nas. On se je prijatelj Nemcem za špijona samo zato, da bo v Angliji ostale tri izročil nam, in podobno. Takih zgodbic sem bil vajen, zato tudi zdaj nisem verjel. Strahopetec, ki izdaja samo zato, da bi rešil svojo kožo... »Prav, pravite, da ste z nami? Koliko se vas je nočjo izkrcalo?« »Štirje: jaz, Waldberg, Mayer in Van der Kieboon, Holandec, kakor jaz.« Dobro; morajo biti štirje, kot sem dobil sporočilo. Toda kje je četrti? Morda nam ga bo odkril dan... Čakali smo; minilo je že šest ur, nazadnje se je ta brezkončna noč le začela svetlikati. Začeli smo iskati. Moji može so pretakali vsak koček obale, vsak grmiček, vsako skalo, toda Van der Kieboona nikjer!

Trinajsti mož

Zaklel sem in ukazal, da poiščemo sledi njegovih stopinj. Črta, ki jo je bil naredil s svojimi škornji, se je izgubila takoj, ko se je obrnila proti nam. Vraga, to je več kot smešno! Špijon mora biti na obali. Ali je morda odplaval nazaj k podmornici? Ne,

slisali bi plusk. Na skale nad nami bi ne prišla niti divja kosa. Torej je tu! Samo kje? Nenadoma pa mi je blisnilo v glavo. Glasno sem se zasmejal. »Ali je zvit, ta hudič!« Kapetan me je zmedeno pogledal: »Kaj pa je, sir?« »Ali je zvit, ta hudič!« sem ponovil še enkrat. »Može, vse je v redu. Stojte, kjer ste!« Obrnil sem se h kapetanu: »Pojdite z menoj, rad bi vas predstavil našemu prijatelju.« Šla sva, pozorno ogledovala može in štela. Prvi, drugi, enajsti, dvanajsti. Položil sem roko na ramo trinajstega moža: »Dobro jutro, Van der Kieboon! On je bil trinajsti mož. Jaz pa sem si zapomnil, da sem naročil za to akcijo le 12 mož! In ker je njegova sled vodila med nas, sem si bil dejal: pomešan mora biti z našimi ljudmi. In res je bil. Če bi bil jaz pozabil številko dvanajst, bi se bil špijon pri odhodu, kot zadnji, v vrsti, že kako skrli, dokler ne bi avtomobil odpeljali. Bil je zvit in odločen.«

Kdo ve, kako bi se bile stvari zasukale za Angležem, če bi se polkovnik Pinto ne bil spomnil, da mora biti samo dvanajst mož.

(Po »Vjesniku u srijedu«)

Pred 20-letnico »Ljudske pravice«

„Ljudska pravica“

Poročali smo že, da bo letošnja jesen slovesno praznovana 20-letnica »Ljudske pravice«. Ker je ta obletnica tesno povezana s pojmom naprednega tiska, bo imela praznovanja v Prekmurju, kjer je »Ljudska pravica« v oktobru 1934 začela izhajati, v slovenski tiskarji. Privedite se bodo začela 11. septembra v Veliki Polani, Lendavi, Murški Soboti in Ljutomeru. Zagotovljen je popust na železnici. Ob tej priložnosti izšla tudi jubilejna knjiga Miška Kranjca, prvega urednika »Ljudske pravice«, ki jo bo tiskala Obzemska tiskarna, ki so jo prejšnji mesec odprli v Murški Soboti. Naslov knjige je »Izjubljena vera« in je to 25. Kranjevo delo.

Izmed bralcev predvojne »Ljudske pravice« nam je pred kratkim tovariš Jože Fortuna, partizanski mlinar iz Damlja pri Kolpi in predsednik Okrajnega zbora proizvajalcev v Črnomlju, sporočil nekaj vtisov, kako so kmetje v Beli krajini pred vojno sprejemali »Ljudsko pravico«.

Takole piše našemu uredništvu: »... V tistem času — okoli leta 1935 — je začela prihajati o naše kraje »Ljudska pravica«. Takoj smo uvideli, da veje iz njenega pisanja človečanski, svobodoljubni in demokratični duh. Zadržali so poizvedovalci za navedniki, kar pa je krog njenih bralcev le še povečalo. Vsak je tako preprost in nevki kmet je videl razliko med njenim in pisanjem meščanskih listov, ki so peli slavospeve kralju in raznim »državotvornim« voditeljem, medtem ko smo v njenih vtrstih, le bolj pa med njimi, brali svoje želje in zahteve vseh izkoriščanih delovnih ljudi.«

Dopis iz Semiča

Tudi v naše pozabljene kraje je zašla »Pravica«, v kateri vidimo res svojo pravo glasnico. Skušali bomo zato pošiljati redno dopise, da boste tako tudi drugje videli, kako živimo. Kakor povsod tudi nam manjka denarja, da bi zadostili svojim življenjskim potrebam: kupili bi si hrane in obleke. Odridelkov ne morem prodati ničesar, ker nam jih še za dom primanjkuje. Dosedaj je bilo v naši občini vino edini vir dohodkov srednjega in malega kmeta — velikih kmetov pri nas sploh ni. Kočarji in dninarji, ki jih je velika večina, pa niti tega niso imeli. Sedaj pa je vina vsako leto manj in tudi slabše je vedno vsled pomankanja gnojla, galice, življajo se razne trsne bolezni, smarnice je tudi dosti. Prečesto morajo naše kmetice moledovati okrog trgovcev, da jim dajo v zameno za jajca in maslo nekaj soli, škatico vžalije in petroleje.

Pri takem položaju nam je tudi vsaka najmanjša dajatev lahko pogubna za gospodarstvo.

Zato je pri nas mnogo rubežni. Pri javnih dajatvah so zelo visoke zlasti občinske doklade. Mali kmet plača n. pr. ob enem obroku 280 din davka, od tega je 70 din občinskih doklad. Vse to moramo plačevati na račun nove ceste, ki vodi na postajo, in nove šole. Obe cesti in šola, sta bili potrebni, toda za take stvari naj bi skrbelo država, saj se je jih vzgajajo otroci, ki se jih vzgajajo za dobre državljanje. Tudi bi država lažje utrpela ta dinar, kot pa mi ubogi kmetje. Kar se pa ceste tiče žal ne odgovarja popolnoma zahtevam, dasiravno moramo plačevati zanjo lepe dcnarce. Toda boljše je že kakor stara. Žal dela tudi razne nepotrebne zavoje in zavojčke, kar je razumljivo, ker so nekateri vplivni može želeli, da bi šla mimo njihovih hiš. N. namreč vseeno, kje gre cesta, kajti če leži hiša ob cesti lahko odprete, če imate nekaj denarja in si pridobite dovoljenje n. pr. gostilno ali pa kak drug »kšeft«.

Plače se menjajo med 150 —

400 din mesečno. So pa take, ki znašajo 400 din, zelo redke. Predvsem so služkinje protestirale proti izrabljanju raznih hišnih »mladih« in »starih« gospodov in odkrile vso resnico, ki se skriva za oglasi z naslovi kot n. pr.: »Devojka za sveč.« Teh so polni vsi listi na jugu države. To je najcenejši način za zabavo in izrabljanje takih hišnih »gospodov«. Vsaka med nami in njeno življenje je samo tužen roman. Vsaka ima samo žalostno detinstvo in nesrečno mladost. Med jokom so dekleta priznala, da so posledice takih oglasov nezakonski otroci — pa ne samo njihovi, temveč tudi uradniški, inženirski, advokatski itd., spolne bolezni, skakanje z mostov in metanje pod vlak. V svoji resoluciji so zahtevale med drugim izboljšanje socialne zakonodaje, ukinitve privatnih uradov, ki posredujejo nameščanje hišnih poslov in da naj zato skrbe borze dela. Kajti ti privatni uradi se čisto bavijo z nečednimi posredovanji.

Da se ne bo več govorilo, da so nesposobne za vsa hišna dela itd., se jim naj otvorijo posebni tečajji v kuharstvu, gospodinjstvu, šivanju itd, na državne in banovinske stroške. Na koncu zahtevajo naj se ravnotako na državne stroške osnujejo za vse tiste iz vasi, ki mislijo po končanem šolski dobi iskati si zaposlitve kot hišni opslji, posebni tečajji, da ne bo plačevalo kakorkoli in da ne bo izgovora da so nesposobne. »Ljudska pravica«, 28. decembra 1934)

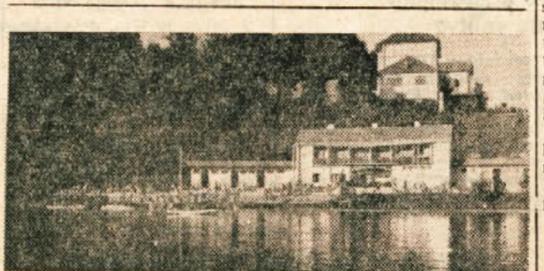
Oče in hči utonila

»Večer« poroča, da sta 20. julija utonila v Dravi Ivan Fačini in njegova 14 letna hčerka. Šla sta v službo in se hotela pri Rožnji prepeljati preko Drave z brodom. Na sredni reki se je začel brod potapljati. Ivan Fačini je skočil v Dravo in veled hčerki, naj skoči za njim in se ga odklene. Fačini je dobro plaval in oba bi se verjetno rešila, če ju ne bi močan vrtinec potegnil pod vodo.

Konec vojne v Indokini

Vojna v Indokini je zaključena. Azija je dobila dve novi državi, ki nista označeni še na nobenem zemljevidu — Severni in Južni Vietnam. Kaj so po sklepu, oziroma dogovoru

državi: Severni Vietnam (Ho Si Minhov) in Južni Vietnam (Francoski) po površini precej enaka — doslej je ves Vietnam imel nekaj nad 300 tisoč kvadratnih kilometrov —

Malu je bilo letos na Dolenjskem prijetnih, sončnih dni — kadar pa je za dan, dva pripekalo, je bilo na Loki ob Krki vse živo.

ženevske konference dobili Francoski in kaj Ho Si Minh? Meja teče nekako ob 17. vzporedniku (spet vzporednik, kot v Koreji) in sta obe novi

Poletna utrujenost

Poleti, ob času velike vročine, se človek čisto počuti slabo utrujen. Učinkaj pravijo, da je to posledica pomanjkanja soli in vode, ki jo izgubi telo s potenjem. Zdravniki pravijo, naj v hudi vročini hrano močnejše solimo in pijemo več vode, ne glede, če smo žejni!

Napadli so poštni avto

Slovenski vestnik poroča, da so neznanj tatovi napadli poštni avto v Hofgasteinu in ukradli dve vreči z denarjem. V eni vreči je bilo 78.000 šillingov, v drugi pa 10.000 šillingov. Sofer ropu ni opazil in je šele na kolodvoru ugotovil, da mu manjkata dve vreči. Takoj je šel nazaj proti poštnemu uradu in našel ob cesti obe vreči, toda bili sta prazni. Skausa se spomniti, kdaj je bil cenar ukraden. Sumi osebni avto, ki je vozil počasi pred njim in ga nikakor ni mogel prehiteti. Poštni voz je bil zaklenjen, tatovi so ga verjetno odprli s ponarejenimi ključem.

Hudo sovraštvo

Med okupacijo so Lahi aretirali med ostalimi očumljenci OF tudi cigana Cigota, ker mu niso mogli dokazati krivde, se ga ipustili. Poln maščevalnosti in že zmlada vjehen hoste, se je Cigo odločil za partizane. Že v prvi hajki se hoče pokazati junaka in volaka (kar pa nikoli ni bil). Nevarnost je vse hujska in Cigo, hoče noče, se mora postaviti v bran. Dvigne puško nad glavo, se skloni k tlom in strelja. Pa ga pobara tovariš. »Ja, Cigo, kaj pa skrivaš glavo? Saj tako vendar ne moreš videti kam streljaš in koga?« »Veš, tovariš, okupatorje takok črtim, da jih sploh pogledati nočem!«

Stari nagrobni napis

Vinca preveč je naložil pod kapo, s sejma grede se prevrnil je v grapo. Šli so denarici in parček volov, sreča vsaj to, da ni prišel domov. Stal je pred zidan'co, stal je na pragu, ko mu odplavala duša je k vragu; pil je možakar, ga kap je zadel, žlahta dogodka bila je veselja.

RACUNOVODJI NA KAMEN

Prijatelj dragi, če ležiš prezgodaj pod to rušo pokopan, sta kriva temu banka in hud kontni plan...

tudi v Severnem Vietnamu. Pač pa je Severni Vietnam revnejši glede kmetijstva; čeprav je razvedre Rdeče Reke eno najbogatejših polj na svetu, so moralri tež uvažati še z juga. V sedanjem Južnem Vietnamu so n. pr. lanj pridelali 1, 800.000 ton riža, na severu pa je 800 tisoč ton. Nasadi čaja so v glavnem na jugu, sladkorni trs pa samo na jugu (160.000 ton letno).

Južni Vietnam je torej poljedelsko močnejši, ima pa samo lahko industrijo in obrt. Ima pa neko veliko prednost: promet po morju in kopnem.

Francoska bilanca vojne v Indokini

Sedaj, ko je zaključen sporazum, Francozi objavljajo bilanco dolge vojne, oziroma katastrofalne številke svoje kolonialne politike v Indokini. Od leta 1945 do 1. junija letos je francoski ekspedicijski korpus izgubil 234 tisoč vojakov (92.000 jih je padlo, 114.000 ranjenih, 28.000 ujetih). Padlo je 19.000 Francozov (članov francoskega korpusa) in 30.000 legionarjev raznih narodnosti. Francoze je veljala ta vojna 3000 milijard frankov. In rezultat (politični in bančni): polom! Azija je začela spreminjati svoj zemljevid.

Še en balonček iz Francije

Slovenski poročevalec je 27. julija poročal, da je profesor litijske gimnazije Hine Lebinger našel na savskem otočku v bližini Ponovič pri Litiji, rdeč gumijast balonček. Na balončku je bil karton s tiskanim francoskim besedilom. Profesor Lebinger je razvolil pisanje: balončke je poslal leta 27. julija znana francoska tovarna jekla Martin s proslave svoje stoletnice. Balončke so poslali iz Pariza, Lyona in Revena in napašajo vsakogar, ki bi našel tak balonček, da to takoj javi na priloženi naslov. Za nagrado so obljubili izdelke svoje tovarne. Profesor Lebinger je s tovarišji zadevo nekoliko raziskal in povzel tole: balonček je preplul okoli 1000 km in to preko najvišjih evropskih ledenikov. Verjetno je plul med Ortlerjem in Grossglocknerjem, ki sta visoka blizu 4000 m.

Tiste dneve, ko se je balonček približeval našim krajem, so pihali zapadni vetrovi. Balonček je imel vsekarot srečo, da je pristal na savskem otočku.

Naš dopisnik Mitja Maklič s Cateža pa nam je prejšnji teden pisal, da je 1. julija našel neki kmet pod vasjo Razbore pri Catežu na nivi, posejani s koruzo, podoben rdeč balonček. Na etiketi piše, da je balonček poslan iz Francije 27. junija, to je tri tedne pred stoletnico jeklarne Martin. Dvomljivo je, če je ta balonček v zvezi z onimi, ki so bili poslani iz Francije 17. julija. Drugi balonček želi, da se najdileti zglašajo na naslov: Mademoiselle Jacqueline Rey, La Violette Le Teil (Ardiche). Etiketa (kartonček na balončku) pa nosi naslov verjetnih odposiljateljev: »Concours Lacher De Ballons.«

POSTENJAKI
V nabitem tramvaju vpraša spovednik: Cujte, da ni kdo od vas izgubil šop bankovcev, povezanih s trakom, ki nosi bančni žig?
»Jaz, jaz, jaz... se je takoj javilo nekaj glasov.
»Izvolite: tu je trak; našel sem ga na tleh.«

CUDNA SLUŽBA
»Kako pa je kaj s tvojo službo?«
»Tako; nisem ne na nebu ne na zemlji...«
»Ojej, torej si brez službe?«
»Ne, ampak telegrafist na letalu.«

NESPORAZUM
Lepo dekle stopi k soferju taksija.
»Ste prosti, tovariš?«
»Na žalost ne, ljuba lepotica. Sem že tri leta v jarnu.«

V DOBI »LETEČIH KROZNIKOV«
O, servus, Fortunat, kako se imaš?
»Slabo, Benedikt, slabo; še slabše kot v uredništvu naše-

ga velikega »TT«!
»I kako to misliš?«
»Veš, prijatelj, v uredništvu Te-teja leto krozniki samo po ozračju, pri meni pa kar po kuhinji!«

LOVSKA SMOLA
Lovec Korenček toži ženi, da je bil lov čisto za nič. »Niti zajca nisem pihnil! Ti uragi bežijo v cikaku. In ko sem jaz ustrelil v cik, je bil zajec že v cak.«

»Draga moja, le kako ti je uspelo dobiti tako hitro tako blago kot je moje?«

STANE TERČAK:

ŽIVI ZID

Februarja 1944 je po sklepu Glavnega štaba NOV in PO Slovenije odšla iz Beje krajine na svojo slavno pot na Stajersko XIV. udarna proletarska divizija. S svojimi neprestanimi boji in zmagami je z nadčloveškimi napori vseh svojih borcev in komandnega kadra prispevala ogromen delež za razvoj partizanstva na Stajerskem in skupno z udeleženci velikega slavlja »STAJERSKA V BORBI« proslavili spomin na borbo Stajerske za našo svobodo.

5. septembra se bodo v Celju zbrali vsi še živeči junaki s slavo ovcenakenekdanje XIV. proletarske divizije »BORIS KIDRIČKA« in skupno z udeleženci velikega slavlja »STAJERSKA V BORBI« proslavili spomin na borbo Stajerske za našo svobodo. Iz knjige »ŽIVI ZID«, ki jo je napisal udeleženeec pohoda in nekdanji Sercejevcev Stane Terčak, objavljamo pred praznikom Stajerske odlomek iz istoimenskega poglavja.

Ze ves dan in vso noč smo bili na pohodu. Dne 10. februarja je bila divizija na sektorju Zalog—Zabukovje—Preska—Podgorje—Orehovec—Znojile — Poljane — Radež. Gozdovi so bili zameteni in zazibani v dremotno spanje. Vsepovsod, kamor si obrnil pogled, so bile kope snega. Doline in soteske pod nami so se zdele kakor izumrle. Burja nas je vso pot po gorovju silovito napadala, nas preprihala do kosti, nas rezala in brazdala z ostrimi ledenimi snežnikami v premrele obraze. Ko smo prečkali močgne gozdove kozjanskega masiva, je nastal tak snežni

metej, da so tovariši, na katerih je bila obleka vsa zmrzla, legali v sneg, da se zaščiti pred njim. Kolone divizije so počasi napredovale. Težki boji z izbranimi švabskimi trupami po vsem pogorju, posebno pa še težki obrambni boji na Federmavsu, so nas izčepali. Partizan Levko je hodil za menoj v koloni Titovke je v bojih izgubil. Švabsko kapo pobegle »gebirgsjegera« si je povezal na glavo. Potisnil si jo je globoko na oči, da ga je varovala pred burjo. Ko smo za trenutek obstali, je stopil tik mene in mi zavpil na uho: »Poglej, pravijo, da je Stajer-

nas pomenili težke prepreke. Počasi se je začelo daniti, snežiti je prenehalo. Svod neba je bil jasein. Burja je pobrisala z njega vse oblake. Fantje, ali smo ali nismo! Mi Nižine so bile zavite v umazano gorsko meglo. Gorski potoki so bili pokriti z snežno odejo, le ozek trak na beli površini je izdajal njihovo strugo. Po tolmunih je klopotala umazana rjava voda in motila belo opojnost kozjanskih gozdov. Ko se je čisto zdanilo, smo se čutili osvežena. Na nočnih marših so najkritičnejše ure proti jutru. Človek postane silno utrujen, noge se komaj dvigujejo, vse telo je neznanoko težko, oči lezejo skupaj, le z največjo energijo se premagas, da ne zaspiš. Kakor hitro pa se začne daniti, misnejo te težave. Kakor dolga siva kača se je vila glavina Stira in šele udarne divizije po hribovju in graphah. Ob straneh glavine so gazele pobočnice sneg v celo. Košate smreke so se otrešale belega, nadležnega tovara; bukke pa so nemo štrlele v zrak. V daljavi so za nami grmeli redki rafali strojnice. Svabi so se že veselili da nas imajo obkoljene in da bodo divizijo uničili že takoj ob prihodu na Stajersko. Ponoči smo se jim izvili iz objema. Tovariš politikomesar Matetevž je hodil s počasnimi dol-

gimi koraki od bataljona do bataljona, resno in moško, kakor se spodobi funkcionarju divizije, in dvigal moralo: »Fantje, ali smo ali nismo! Mi bomo Svabe naklestili po butanica, da bodo pomnili, kdaj je hodila štirinajsta po Stajerskem.« je korajžno ogovarjal borce v svojem notranjskem narečju. Prišli smo v majhno hribovsko vasico. Nekaj bajt je bilo stisnjenih v rebrih. Konjevodci so nagnali konje in muje v hleve la drvarnice. Trudni borci so posedli s puškami v rokah po klopeh in polegli po podu. Cas za spanje je bil kratek odmerjen. Le kuharji niso imeli odmora. Ognjišča iz opeke in kamna so bila v trenutku napravljena, in že je zaplapolal močogen plamen pod kotli. Borci so bili lačni. Stabni kurirji so se sukali okoli svojih bataljonov kakor mački, nosili so zapovedi štabov in razpored premikajočih se kolon. V majhni kamri je našel svoj prostor štab prvega bataljona Sercejevce brigade. Komandant Badovinac Ilija in politikomesar Martin sta sprejemala poročila čet. Skozi majhno okno smo gledali kuharje ki so pripravljali hrano. Badovinac se je nasmehnil: »Vidi se, da nismo več na Hrvaškem močnik namesto pečenke. Toda počakajte še

malo, še bo za nas na Stajerskem vsega dovolj, le da pridemo v dolino.« Hribovci so nas z začudenjem, vendar z ljubeznijo gledali. Kar nismo mogli verjeti, da smo med njimi. Stare ženice so si mele oči, ali je resnica ali samo privid. Govorica jim je kar zamrla. »Križ božji! To je vojska! Niso zaman Svabi zbornali vso svojo golazen k nam na Kozjansko. Sedaj pa vidim, da ste le vi našli!« je dejala kmetica in odklenila klet, kjer je hranila tepkova za pomladansko delo. Ozrla se je kakor v zadregi okoli sebe in nam dejala: »Fantje kar na pipo z njimi!«

Politikomesar Martin ji je odvrnil: »Mati, kaj boste pa vi? Resno, kar nekam užajeno ga je zavrnila: »Mi, mi bomo pa že kako.« šla je v kaščo in poklicala najbližnje k sebi. Začela je deliti suho sadje in orehe. Vsa četa je bila obdarovana. Suhega sadja, posebno pa orehov smo bili veseli. Na marku je bila to največja postalnica. Bila pa je tudi železna rezerva za bodoče dni, ki so bili pred nami. Taki prizori so se ponavljali na vsej naši poti! Z veseljem so ljudje dajali, kar so pač imeli. Otroci so nas v vasi takoj

obkolili. Zvedavo so nas ogledovali. Očke so jim zarele, tipali so naše puške in mitraljeze. Pomerjali so titovke, hoteli so postati partizani. Vsi so hoteli z nami. Martin jim je odgovarjal: »Ne bo dolgo, pa se zopet vrnemo k vam. Ko se bodo odeli gozdovi v prvo brstje, pridemo prav gotovo.« Razlagal jim je o Titu, o naši borbi, o pionirjih. Ure so hitro minevale, posloviti se je bilo treba. Na vseh večnih vratih so stali gospodarji in vsi družinski člani in nam mahali v pozdrav. Vsi so nam želeli srečno pot. Marsikatero dekle je žalostno upiralo oči v »stasite partizane, ki so se vvrščali v kolono. V zgodnjih popoldanskih urah smo se začeli pomikati iz pogorja po ozkih gozdnih poteh proti dolini. Z vrha smo gledali v dolino. Pod nami se je razprostirala ozka soteska. Ob cesti so se na redko vrstile siromašne hišice. Le ob vhodu v sotesko je stala velika, lepa nova stavba. Hitro smo se izvili iz objema gozda. V dobri četrt ure smo prišli do stavbe je blestel napis »Volkschule. Sola v Lokavcu. Hoteli smo obiskati švabskega učitelja, toda ponka danes ni bilo. Peljal je otroke v Rimске Toplice k propagandni kinopredstavi. (Se nadaljuje.)